

Kommunförbundets styrelses mål för ramförhandlingarna 2022

I kristider förväntar sig kommunerna stabilitet och tryggade verksamhetsförutsättningar

Medan coronapandemin fortsatt har Rysslands hänsynslösa angrepp mot Ukraina inneburit en fortsättning på kriserna och osäkerheten, vilket på många sätt avspeglar sig också på kommunernas verksamhet och ekonomi.

Kommunerna kämpar fortfarande med en stor vårdskuld och eftersläpning i servicen till följd av coronan. Det är inte bara social- och hälsovården som är utsatt. Också inom bildningsväsendet kommer man ännu länge att få tackla konsekvenserna, framför allt inom tjänsterna för barn och unga. I samma veva har också Rysslands militära angrepp rubbat medborgarnas trygghetskänsla runt om i Europa och det kommer att påverka vårt samhälle i generationer.

Den kommande ramperioden går till historien också för att vi i början av 2023 står inför den genom tiderna största omorganiseringen av pengar, personal, egendom och avtal inom den offentliga sektorn, då organiseringsansvaret för social- och hälsovården samt räddningsväsendet överförs till välfärdsområdena. År 2024 ska ansvaret för arbets- och näringsstjänsterna överföras till kommunerna, vilket också gör framtiden svårare att förutspå.

Samtidigt är alla kommuner och samkommuner utsatta för samma ekonomiska tryck som hela den offentliga ekonomin: brist på kompetent arbetskraft, ofördelaktig befolkningsutveckling, svag tillväxt i inkomstbasen, ett ökat servicebehov samt ett tryck på att reparera och investera i infrastruktur. Utmaningarna kräver att kommunerna gör prioriteringar och planerar ekonomin på lång sikt.

Den preliminära analysen av kommunernas bokslut 2021 visar att kommunekonomin klarade också det andra coronaåret med starka nyckeltal. Detta tack vare det statliga coronastödet, den snabba ekonomiska återhämtningen efter coronasvackan och kommunernas egna åtgärder för att balansera ekonomin.

Lyckligtvis är det bara en liten skara kommuner som drabbats av en akut ekonomisk kris. Trots detta visar den kommunala ekonomin som helhet ett strukturellt

underskott under ramperioden och några tillräckliga korrigerande åtgärder är inte i sikte. Det här måste beaktas också i löneuppgörelserna, som inte får ha överdimensionerade ekonomiska konsekvenser

Kommunerna håller på att genomgå en aldrig tidig skådad omvandling. I det här läget är det viktigare än någonsin att staten bedriver en stabil och förutsägbär kommunpolitik och håller fast vid sina utfästelser. Staten får inte genom egna åtgärder öka turbulensen i den kommunala ekonomin, utan bör enligt de finanspolitiska huvudprinciperna ansvara för utjämningen av konjunkturväxlingar. Samtidigt måste kommunerna systematiskt utöka buffertarna och sin omställningsförmåga och bevara beredskaps- och reaktionsförmågan inför överraskande förändringar och kriser.

Kommunförbundets viktigaste förslag till riktlinjer för ramförhandlingarna:

- Till följd av Rysslands anfallskrig mot Ukraina kommer antalet ukrainare som tar sig till Finland att öka markant. Kostnaderna för detta och eventuella andra indirekta ekonomiska konsekvenser får inte drabba enskilda kommuner. De direkta kostnaderna måste täckas. Det måste omedelbart införas en modell där kommunerna får ersättning för inkvartering av personer som söker tillfälligt skydd och för mottagningstjänster, utan att det inrättas mottagningscentraler i kommunen.
- Det är nödvändigt att stärka kommunernas beredskap att trygga bland annat cybersäkerheten, den kritiska infrastrukturen, såsom vatten- och energiförsörjningen, den övriga försörjningsberedskapen och befolkningsskyddet med gemensamma statliga och kommunala resurser.
- Kommunerna bör kompenseras fullt ut för kostnader till följd av den utdragna coronapandemin. Direkta kostnader i anslutning till coronapandemin är kostnader för s.k. hälsosäkerhet, såsom kostnader för testning och vaccinering. De ekonomiska konsekvenserna av coronapandemin bör ersättas också inom undervisnings- och kulturväsendets förvaltningsområde. Dessutom behövs det riktat stöd för kollektivtrafiken, där återhämtningen efter de förlorade biljetttäkterna och finanskrisen kommer att ta flera år.
- Staten bör hålla fast vid sina lagstadgade utfästelser och skyldigheter. Indexhöjningarna av statsandelarna och övriga justeringar som lagstiftningen förutsätter bör göras i enlighet med lagen.
- Hösten 2021 uppdagades det att statsandelarna för kommunal basservice 2023 behöver korrigeras med cirka 340 miljoner euro. Detta bör beaktas i kommunernas statsandelar som en teknisk korrigering som automatiskt höjer ramnivån. Det är nödvändigt att korrigera skillnaden för att social- och

hälsovårdsreformen ska vara neutral i förhållandet mellan kommunerna och staten och för att huvudprinciperna i reformen ska förverkligas också till denna del.

- Resurserna för kommunernas grundläggande uppgifter bör tryggas. Statens andel av finansieringen för kommunernas lagstadgade basservice har minskat samtidigt som statsunderstöden till kommunerna har ökat. De ökade statsunderstöden gäller bland annat yrkes- och gymnasieutbildningen, men också till exempel integrationsverksamheten. Statsunderstöden, som beviljas genom tungrodda ansökningsförfaranden och separata beslut, medför extra administrativa kostnader för serviceverksamheten och är ineffektiva när det gäller att utveckla verksamheten på lång sikt. De minskade intäkterna från tipsmedel bör kompenseras kommunerna genom större statsandelar.
- Kommunerna bör få kompensation för eventuella förluster till följd av ändrade skatte- och avgiftsgrunder. Denna grundläggande princip har tillämpats redan under flera regeringsperioder.
- Den länge förberedda fastighetsskatteformen bör ros iland under denna valperiod.
- Återhållsamhet i utgifterna skapar spelrum i ramarna. Utgiftstrycket inom den offentliga sektorn bör inte ökas genom striktare lagstiftning och fler uppgifter och skyldigheter. Inte heller bör utgiftstrycket ökas genom strängare dimensioneringar inom servicen. I utgiftsramen för 2023 skulle regeringen kunna införa tilläggsförpliktelserna stegvis, vilket också skulle underlätta den akuta bristen på arbetskraft inom olika sektorer.
- Tillgången på kunnig arbetskraft håller på att bli en allt mer kritisk flaskhals för kommunerna när de ska sköta sina uppgifter. Kommunförbundet föreslår att ministerierna, kommunsektorn, arbetsmarknadsaktörerna och andra behövliga aktörer under våren inleder en beredning av åtgärder för att förbättra tillgången på arbetskraft. Det behövs åtminstone reformer av utbildningssystemet från yrkesutbildning till högskolor, smidigare arbetsrelaterad invandring och åtgärder som gör kommunsektorn mer attraktiv.
- Social- och hälsovårdsreformen medför ändringskostnader också för kommunerna, till exempel i form av förvaltningskostnader och kostnader för stödtjänster och nya ICT-lösningar. Staten bör förbinda sig till att ge kommunerna full ersättning för reformkostnader som kommunerna inte själva kan påverka.
- Reformen inom arbets- och näringstjänsterna och överföringen av dem till kommunerna bör genomföras så att alla kommuner i princip har organiseringsansvaret. Samtidigt måste det säkerställas att de kostnader som kommunerna

orsakas ersätts till fullt belopp och att finansieringsmodellen inte okontrollerat överför kostnadsansvaret för arbetslösheten på kommunerna.

- Man måste förbereda sig på kostnader för att utveckla stadsregionerna. Finansieringsramen för Trafik 12-planen är inte tillräcklig med tanke på effekterna. En fortsättning på MBT-avtalen och en tillräcklig statlig finansiering bör tryggas. De allmänna principerna för en samfinansieringsmodell för trafikprojekt bör förhandlas fram mellan staten och kommunerna i MBT-stadsregionerna före nästa MBT-avtalsomgång. De statliga stöden för gång-, cykel- och kollektivtrafik bör höjas till den nivå som fastställts i färdplanen för fossilfria transporter från och med 2023.